

De kans om getroffen te worden door een aanslag is maar heel klein

Sanneke Kuipers

Universitair Hoofddocent bij het Institute of Security and Global Affairs bij de Universiteit Leiden

Terreuraanslagen zoals die in Nice en München laten zien dat een enkele schutter op elk willekeurig moment, op elke willekeurige plaats, op afschuwelijke wijze slachtoffers kan maken. Veiligheidsmaatregelen rond luchthavens, overheidsgebouwen en synagogen lijken ineens bij lange na niet genoeg nu ook elke supermarkt of boulevard een doelwit kan zijn.

De vraag dringt zich op wat ons nog meer te wachten staat. Voor risico-analisten en andere experts is het echter vrijwel onmogelijk om voorspellende uitspraken te doen over een volgende aanslag. Als transportmiddelen worden gebruikt voor een aanslag, dan is dat tot vlak van tevoren niet te voorzien. Een aanslag is het meest waarschijnlijk op een plek waar veel mensen bijeenkomen, tijdens de piekuren. Dat kan in theorie dus elk groot evenement, elk knooppunt van openbaar vervoer, elke drukke winkelstraat zijn.

Met zoveel ongewisse variabelen kun je geen voorspellingen doen, alleen gokken. Daarom lijkt de aandacht zich nu toe te spitsen op de kenmerken van daders zoals een fanatieke religieuze overtuiging, buitenlandse nationaliteit, een problematische privésituatie, psychische problemen en/of een strafblad.

Dergelijke kenmerken delen die daders alleen wel met honderdduizenden anderen die nooit tot zo'n gruwelijke daad zullen overgaan. In toenemende mate worden mensen zelf als risico gezien vanwege hun religieuze overtuiging en buitenlandse afkomst. "Als je de afzonderlijke incidenten ontrafelt en analyseert, blijkt de rol van afkomst minder eenduidig dan het zich nu doet voorkomen. Maar het is duidelijk dat steeds minder mensen een boodschap hebben aan die nuances", aldus vakgenoot Jelle van Buuren (NRC, 26 juli).

De aandacht voor afkomst van de daders is precies wat groepen als IS willen

Die nuance is echter cruciaal in het debat over terreur. Wetenschappelijk onderbouwde risicoanalyse kan in dit debat een zinvolle bijdrage leveren. Zo gebruiken risico-analisten statistische berekeningen om natuurgeweld te voorkomen, ongevallen te verzekeren, verwachte baten en lasten af te wegen en de consequenties van het handelen van mensen en organisaties te reguleren.

De grote meerwaarde van risicoanalyse ten aanzien van terrorisme ligt op een ander vlak. Getallen en berekeningen over feitelijke aantallen, frequenties en verwachtingen kunnen duiding

geven en bieden een betere basis voor maatregelen dan onderbuikgevoelens.

Risico-analist Tom Pollock (*The Independent*, 16 juli) kwam vrijwel direct na de aanslag in Nice met een heldere uiteenzetting over de kans dat je dodelijk getroffen wordt door een aanslag. Die kans is heel klein. In Frankrijk, is die kans om precies te zijn 27 keer zo klein als de kans op een fataal verkeersongeval. In Turkije, waar volgens de Global Terrorism Database van de University of Maryland vijftien IS aanslagen in 2015 in totaal 157 doden eisten, is de kans om dodelijk getroffen te worden in een aanslag zelfs maar een duizendste procent. De meeste slachtoffers van aanslagen door IS zijn moslims in Syrië en Irak. Hoewel dit geen enkele troost biedt voor diegenen die dierbaren verloren hebben bij een aanslag, bieden deze nuchtere berekeningen perspectief op welke maatschappelijke reacties zinvol zijn en welke niet.

De gesimplificeerde aandacht voor de afkomst van de daders is precies wat terroristische groeperingen als IS willen om zoveel mogelijk maatschappelijke tweedracht te zaaien en zoveel mogelijk angst aan te wakkeren. Als alle moslims potentiële aanslagplegers zouden zijn, zouden we heel wat meer aanslagen zien, aldus Pollock. De relativisering van de minimale kans dat je als gemiddelde burger direct te maken krijgt met een terreuraanslag en reflecties op wat we al doen om aanslagen tegen te gaan, verdient juist meer aandacht van experts en van politici.